

Lonen, winsten en inkomensongelijkheid: een infernaal trio?

Marc De Vos

Naar aanleiding van de 1 mei viering werd het debat over de evolutie van lonen en winsten in het nationaal inkomen op de spits gedreven in de media. Marc De Vos geeft objectieve duiding* en nuanceert de problematiek in een interview met Forward (mei 2007).

Het aandeel van de lonen in het bbp zit sedert enige tijd op een bijzonder laag peil en – gelijklopend hiermee – stellen we grotere verschillen in de lonen vast. Maakt u ook deze analyse en welke (technische) verklaring hebt u ervoor?

Het aandeel van de lonen in het nationale inkomen van de ontwikkelde economieën daalt al sinds het begin van de jaren 1980. Het is duidelijk dat verschillende factoren meespelen. De belangrijkste is wellicht dat, door een combinatie van technologische evolutie en internationale concurrentie, de economie kapitaalintensiever is geworden, waardoor de productiefactor arbeid relatief aan belang heeft ingeboet. Dat is eigenlijk goed nieuws, want dat betekent dat veel van onze arbeid zeer hoogwaardig is en dus bestand is tegen concurrentie. We mogen ons ook niet blindstaren op de relatieve positie van de lonen in het BBP.

Zowel in koopkracht als in absolute termen zijn de lonen er systematisch op vooruit gegaan sinds de jaren 1980, met nog een versnelling na 1995. Het aandeel van lonen in de gehele economische taart is geslonken, maar de taart zelf is sterk gegroeid, waardoor het loonstuk toch steeds groter wordt in absolute waarde. We mogen ook niet vergeten dat er nog andere elementen zijn die het inkomen van de mensen bepalen, denk maar aan de enorme waardeinstijging van het vastgoed of aan beleggingen en aandelen.

Over de evolutie van de loonongelijkheid bestaat minder duidelijkheid. De afstand tussen de bodem en de top wordt inderdaad steeds groter. Voor de gemiddelden tussen die twee extremen is het beeld diffuus. Een recent rapport van het IMF* heeft aangetoond dat de beloning van laaggeschoolde arbeid in Europa het afgelopen decennium ongeveer gelijke tred heeft gehouden met die van hooggeschoolde arbeid. Anders dan in de VS wordt de laaggeschoolde arbeid hier in zijn bestaan bedreigd, eerder dan in zijn beloning.

Hoe ziet u deze dubbele trend – de hoge spanning op de lonen enerzijds, en de druk op de lage lonen anderzijds – gekoppeld aan de globalisering, verder evolueren? Is dat een goede of een slechte zaak? Moeten we maatregelen

nemen om deze trend tegen te gaan – en zijn zulke maatregelen mogelijk?

De opening van China, India en het voormalige Sovjetblok heeft ongeveer anderhalf miljard nieuwe werknemers op de arbeidsmarkt gezet. Het merendeel onder hen zijn laaggeschoold, maar er is tevens een steeds groeiend deel hooggeschoolden. Tussen nu en 2050 zal het aantal beschikbare werkkrachten mondiaal nog verdubbelen, vooral door de demografische evolutie in ontwikkelingslanden. Het hoeft geen betoog dat deze gigantische instromen de prijs van arbeid onder druk zullen blijven zetten in een wereldeconomie die door communicatie, technologie en transport aan elkaar genaaid is.

Globalisering heeft echter verschillende kanten. Zij zorgt bijvoorbeeld ook voor nieuwe afzetmarkten, wat dan weer goed is voor de tewerkstelling bij ons. Dat verklaart mede waarom de globalisering sinds 1989 voor Europa per saldo nog geen versnelling heeft gebracht in de daling van het loonaandeel in het nationale inkomen. Achter dat saldo gaan wel winnaars en verliezers schuil. De winnaars kunnen ook steeds meer winnen, omdat de winsten nu eenmaal over steeds grotere markten worden behaald. Het komt er dus op aan meer winnaars te maken en om de verliezers nieuw perspectief te geven. Dat vergt dynamiek in verschillende beleidsterreinen, onder meer in de organisatie van opleiding en arbeidsmarkt. Het positieve saldo moet door iedereen gevoeld worden, anders dreigen we het politieke fundament van de globalisering te verliezen.

Sommige analisten wijzen op de rol van de ICT in dit verschijnsel, omdat deze technologieën de kloof tussen de laaggeschoolde en de hoger geschoolde werknemers vergroten. Hoe denkt u hierover?

ICT is een onderdeel van de evolutie naar kapitaalintensieve en hoogproductieve arbeid. Anderzijds denk ik dat ICT vooral laaggeschoolde arbeid vervangt, eerder dan de lonen van de overblijvende arbeid te drukken. In de context van globalisering zorgt ICT trouwens vooral voor concurrentie in de hooggeschoolde kennissectoren. Na de initiële transitie, kan ICT meer bedreigend zijn voor de kenniswerkers, wier activiteiten vaker virtueel verplaatsbaar zijn.

Een verhoging van de druk op de lage lonen of omgekeerd, een toename van het aantal zeer hoge lonen is misschien niet noodzakelijkerwijs goed voor de koopkracht, die een belangrijke economische hefboom is...

Dat punt hebben we nog niet bereikt. Globalisering doet de prijzen dalen en heeft de koopkracht dus doen toenemen. De lonen zijn ook blijven stijgen in reële termen en de inflatie is onder controle gebleven. Een daling van de spaarquote in België heeft daarenboven gezorgd voor stijgende consumptie. Wat je uitgeeft aan koopkracht, kan je overigens niet meer gebruiken voor investeringen. Die zijn ook nodig. Het pijnpunt zit niet in de gemiddelden, maar helemaal onderaan de ladder.

Wat de loonspanningen betreft, zijn de cijfers of verhoudingen die zowat overal worden gepubliceerd zeer uiteenlopend. Een studie van Towers Perrin schuift de verhouding 1 op 18 tussen het loon van een arbeider en dat van een grote baas van een onderneming naar voren. Bestaat er volgens u een ideale verhouding?

Ik geloof niet in vaste formules. Het belangrijkste is dat bedrijfsleiders beloond worden op hun toegevoegde waarde, dat daarover transparantie heerst en dat aandeelhouders de lijnen kunnen uitzetten en kunnen controleren. Ik heb zelf niets tegen een stervergoeding voor de echte sterren, als die dat dus waard zijn. De bedrijven en bedrijfswinsten worden door de globalisering steeds groter. Dat is een factor die meespeelt. Daarnaast ben ik voorstander van sterke financiële participatie door de werknemers. Zij hebben recht op hun deel van het succes.

Is, algemeen bekeken, meer loongelijkheid wenselijk? Indien wel, als u een maatregel zou moeten aanduiden die van die aard is dat hij een grotere gelijkheid op loongebied in de hand werkt, welke zou dat dan zijn?

Gegeven de mondiale context, gaan we een stuk ongelijkheid moeten tolereren om meer groei en tewerkstelling te genereren. Dat geeft meteen ook meer belastingbasis voor sociaal beleid. Zolang we de sociale cohesie niet vernielen, is er dus weinig logica om gelijkheid tot dogma te verheffen. Ik denk wel dat we creatief moeten zijn voor de onderste laag op de arbeidsmarkt.

Lonen, winsten en inkomensongelijkheid: een infernaal trio?

Onze grote loonwig biedt daar mogelijkheden om hen netto relatief te laten vooruitgaan in vergelijking met de bovenlagen.

Marc De Vos
Directeur Itinera Institute
Docent Arbeidsrecht UGent
marc.devos@itinerainstitute.org

Het Itinera Institute is een onafhankelijke denktank en doetank die, boven partijgrenzen, regionale verschillen en belangengroepen heen, wegen wil aanreiken voor beleidshervormingen met het oog op duurzame economische groei en sociale bescherming in België en zijn regio's.

Itinera Institute VZW-ASBL

Boulevard Leopold II Laan 184d - B-1080 Brussel - Bruxelles

T +32 2 412 02 62 - F +32 2 412 02 69

info@itinerainstitute.org www.itinerainstitute.org

L'Itinera Institute est un think-tank et do-tank indépendant qui, au-dessus et au-delà des partis politiques, des différences régionales et des groupes d'intérêt, veut identifier les chemins de réformes qui garantissent une croissance économique et une protection sociale durables en Belgique et dans ses régions.

Verantwoordelijke uitgever - Editeur responsable: Marc De Vos, Directeur
